

Portugese varkensdierenarts waarschuwt voor bedrijfsblindheid bij vaccinatie

Goed vaccineren kun je leren

Veel varkenshouders vaccineren zelf de varkens en biggen. Maar als je het niet correct uitvoert, komt het kostbare vaccin niet op de juiste plek in het varken en is de vaccinatie niet effectief, stelt de Portugese varkensdierenarts Pedro Lopes. Hij geeft wereldwijd trainingen over dit onderwerp.

Naalddikte en naaldlengte moeten afgestemd zijn op de diercategorie.

Vaccineren van zeugen en biggen is een kostbare aangelegenheid. Als het vaccin in de praktijk onvoldoende bescherming lijkt te bieden, is de eerste reactie van de varkenshouder vaak 'dat vaccin werkt niet!'. Maar het kan ook liggen aan het management van de varkenshouder, zegt de Portugese varkensdierenarts Pedro Lopes.

Bij het intramusculair vaccineren van zeugen moet je twee dingen goed in de gaten houden, volgens Lopes: de plaats waar de zeug wordt geïnjecteerd, en de naald. „De meeste vaccins worden toegediend in de nek. Maar dan moet je wel eerst door de speklaag heen voordat je in de spier komt”, schetst hij. Daarom moet je een naald gebruiken van voldoende lengte: minimaal 2,5 inch oftewel 6,35 cm. Daarnaast moet je kijken naar de dikte van de naald. De naalddikte (diameter) wordt uitgedrukt in Gauge (G). Hoe lager het getal, hoe dikker de naald. „De naald moet niet te dik zijn. Voor mensen worden doorgaans naalden gebruikt van 21G. Zeugennaalden zijn bij ons 16G. Lager dan 16G moet je ook niet gaan”, adviseert de Portugees. „Zeugenhouders kiezen soms liever dikkere naalden, omdat die minder snel breken of buigen. Maar je vervangt ze dan ook niet snel. Ze worden dus eerder stomp. Bovendien laat je met een dikke naald een echt gat achter in de zeug. Dat kan er toe leiden dat een deel van het vaccin terugloopt uit dat gat.”

In de ideale situatie gebruik je één naald per

zeug, zegt de practicus. „Maar dat is in de praktijk niet te doen, dat snap ik ook wel. Maar het is wel het beste om zeugennaalden vaak te vervangen. Vaccineer maximaal tien zeugen met dezelfde naald en pak dan weer een nieuwe. Naalden van 16G gaan ook maar maximaal tien zeugen mee.”

90 graden

Behalve lengte en dikte van de naald is ook de plaats en de hoek waaronder de naald de nek in gaat, van belang. Lopes: „Om goed door de speklaag te komen, moet je de naald in een hoek van 90 graden op de zeug zetten. Dat is het beste te doen bij staande zeugen. Maar veel boeren vaccineren liever liggende zeugen; dan zijn ze rustig en lopen ze niet weg. Maar bij een liggende zeug moet je best bukken om de naald haaks op de zeug te zetten. Wanneer je van bovenaf vaccineert, zie je vaak dat de spuit er onder een hoek van 45 graden ingaat. Dan steek je 'm dus schuin in het spek in plaats van in de spierlaag.”

Omdat te demonstreren, heeft Lopes in zijn presentatie foto's van de kop en schouderpartij van een dode zeug, die is geïnjecteerd met een paarse kleurstof. Duidelijk is te zien dat de punt van een schuin ingestoken naald niet voorbij de speklaag komt. „Boeren klagen soms dat vaccins niet of onvoldoende werken. Maar als je het vaccin niet op de juiste plek krijgt, is het je eigen schuld. En zonde van het geld.”

Hij laat ook een foto zien van een vaccinatiehulpmiddel dat ervoor zorgt dat de naald in een hoek van 90 graden het varken in gaat. Het lijkt op een jojo met een naald aan een van de platte zijden. Je schuift je vingers tussen de twee platte schijven zodat de naald haaks onder je hand zit. Zo druk je de naald automatisch goed in het varken. Aan de andere kant zit een slangetje dat verbonden is aan het injectiepistool. „Kost bij ons in Portugal maar 18 euro. Het is bedoeld om in de bovenpoot te vaccineren; werkt makkelijker omdat je de dieren dan van achteren kunt benaderen. De immuniteitsrespons is hetzelfde, ook al zit je in een andere lymfeklier. Wel opletten dat je niet te dicht bij het heupgewricht of de ruggengraat ent.” Hierbij moet wel worden aangetekend dat vaccins in Nederland doorgaans niet zijn geregistreerd voor deze manier van toedienen. In principe is er dan dus sprake van off-label gebruik; overleg daarom eerst met de eigen dierenarts, is het advies.

Biggen

Voor vaccineren van biggen adviseert Lopes dunne naalden; liefst van 21G, 20G mag ook, en hooguit 19G. „In elk geval géén 18G. Ik zie (te) vaak dat er te dikke naalden voor biggen worden gebruikt. Die laten een groot gat achter. Je krijgt bloedingen en een deel van het vaccin komt er weer uit. Het duurt met een dunne naald misschien een halve minuut langer om het vaccin toe te ►

Varkensdierenarts en universitair docent

Pedro Lopes is varkensdierenarts in de buurt van de Portugese hoofdstad Lissabon. In zijn praktijk werkt hij samen met drie collega's. Samen bedienen ze pakweg vijftig vermeerderders met in totaal circa 55.000 zeugen. Lopes: „Het zijn relatief grootschalige ondernemingen. We hebben er bedrijven tussen met 1200 zeugen; dat zie je niet zo veel in Portugal.” Behalve varkensdierenarts is Lopes ook docent varkensgerelateerde ziekten aan de diergeneeskundige faculteit van de Universiteit van Lissabon.

Nascholingscursus

Lopes geeft internationaal trainingen over de juiste wijze van bewaren en toedienen van vaccins. Eind november vorig jaar was hij op uitnodiging van diergeneesmiddelenproducent Hipra Benelux in Nederland, waar hij in het kader van de Hipra University in Nijmegen een nascholingscursus verzorgde voor dierenartsen. Daarbij stond de vaccinatie tegen Atofische Rhinitis (AR, snuffelziekte) centraal. Soortgelijke presentaties over de werking van vaccins en de juiste wijze van toediening en opslag heeft Lopes eerder gegeven in België, Spanje en Cyprus. Mexico volgt binnenkort.

Een liggende zeug is moeilijk op de goede manier te vaccineren.

dienen, maar het is absoluut beter voor de effectiviteit van de enting. En: gebruik voor elke toom een nieuwe naald.”

Lopes hamert erop dat boeren zowel bij zeugen als bij biggen altijd wegwerpaalden moeten gebruiken. „Herbruikbare naalden zouden verboden moeten worden”, moppert hij. „Bij herbruikbare naalden wordt de punt stomp; de naald gaat niet meer recht en vlot door de huid heen. Wat dan gebeurt is dat je met de punt van de naald eerst een deukje in de huid drukt voordat je door de huid heen bent. Zo duw je bacteriën mee naar binnen. Dan heb je kans op abscessen en als er op die plek een ontsteking ontstaat, werkt het vaccin niet meer.”

Oude koelkast

Een ander euvel dat Lopes in de praktijk vaak tegenkomt: kostbare vaccins die nonchalant worden opgeborgen in een oude keukenkoelkast. „Als er voor het woonhuis een nieuwe koelkast wordt gekocht, verhuist de oude vaak naar de schuur”, weet hij uit ervaring. „Dan heb je binnen misschien voor 100 euro aan boodschappen in je nieuwe koelkast liggen, terwijl je in de oude soms voor twee-, drieduizend euro aan vaccins bewaart.” Het zou logischer zijn als het andersom was, wil hij maar zeggen.

Via het monitoringssysteem Farm Control (zie kader) kan Lopes vanuit zijn praktijk de temperatuur in de koelkasten van vijftien klanten in de gaten houden. „Bij sommige varkensbedrijven gaat het elke maand wel een keer mis.” Bij oude koelkasten wil het

wel eens gebeuren dat de temperatuur aan de deurkant een stuk hoger is dan aan de achterkant. Lopes: „Kijk eens naar de achterste dozen. Als daar ijskristallen op zitten, dan weet je dat het vaccin bevroren is. Dan kun je het weggoaien want het doet niks meer.”

Vaccins moeten op kamertemperatuur worden toegediend. Als je een koelkastkoud vaccin (5 graden) injecteert in een zeug met een lichaamstemperatuur van 37,5 graden, kan dat op die plek een koude-shock veroorzaken waardoor het vaccin zich niet of nauwelijks verspreidt. Laat het vaccin eerst een half uur tot een uur op kamertemperatuur komen, adviseert Lopes. „Als ze eenmaal op kamertemperatuur zijn, moet je ze ook binnen twee à drie uur toedienen, anders gaat de werking van het vaccin achteruit.”

Als de temperatuur te lang te hoog is, worden delen van het levende vaccin inactief, legt hij uit. „Twee tot drie uur op kamertemperatuur kan nog wel. Maar als het langer dan zes uur te warm is, gaat het vaccin zichzelf vernietigen.” Kortom: haal steeds

een kleine portie vaccin uit de koelkast om het op temperatuur te laten komen; niet meer dan de hoeveelheid die je in een uur verbruikt.

Meekijken

Het zijn allemaal logische adviezen die Lopes geeft en de meeste varkenshouders zullen die in theorie ook wel kennen. Alleen, als je al jaren zelf vaccineert, kunnen er ongemerkt fouten in sluipen. De Portugese veearts vindt het daarom verstandig als veehouders en/of hun medewerkers eens in de zoveel tijd een dierenarts zouden laten kijken naar hun vaccinatiekwaliteiten. „Ik doe dat zelf ook bij mijn klanten. Ik vraag dan of de boer de volgende keer een paar zeugen wil vaccineren tijdens mijn bezoek. Dan kan ik meekijken hoe hij vaccineert, welke naalden hij gebruikt en of de spullen allemaal netjes gedesinfecteerd worden. Met zo'n audit voorkom je bedrijfsblindheid.” ■

 Reageren?
redactie@pigbusiness.nl

Farm Control: inloggen in de koelkast

Vanuit zijn dierenartsenpraktijk nabij Lissabon heeft de Portugese varkensdierenarts Pedro Lopes een zogenoemd Farm Control-programma lopen, waarmee de temperatuur in de koelkasten van klanten op afstand kan worden gemonitord. Van de vijftig vermeerderingsbedrijven in de praktijk doen er inmiddels vijftien mee, vertelt hij. Zij leggen een sensor in hun koelkast(en) die in contact staat met de centrale computer op de praktijk. Zodra de temperatuur 10 minuten achtereen te hoog is opgelopen of te veel is gezakt, stuurt de sensor automatisch een alarm signaal naar de centrale computer.

Email-alert

Tijdens het telefonisch interview kijkt Lopes in het systeem. „Ik zie dat er één koelkast is die inmiddels al twee uur op 15,5 graden staat”, signaleert hij. Vanuit de centrale computer is er dan al automatisch een email-alert gestuurd naar de bedrijfseigen dierenarts, de eigenaar van het bedrijf en naar de bedrijfsleider. „Het kan bijvoorbeeld gebeuren dat iemand de koelkast aanvult met een voorraad nieuwe vaccins en per ongeluk de deur open laat staan”, schetst hij. Ook bij een eventuele stroomstoring geeft de computer een alert af. „Want als dat midden in de nacht gebeurt, heb je dat anders pas door wanneer je 's ochtends in de stal komt.”